

ห้องสมุด - หัวใจของการศึกษา

เราควรจะมีหอสมุดหรือยัง

ดร. สุภัทญา นิรมานนิตย์ *

มีคำกล่าวว่า "ถ้าจะดูว่ามหาวิทยาลัยใดพัฒนาไปแค่ไหนให้ดูจากห้องสมุด" ทั้งนี้เพราะห้องสมุดเป็นศูนย์กลางของแหล่งวิชาการ และวิทยาการก้าวหน้าทั้งหลาย ที่จะให้ผู้ที่ไม่หาความรู้ทั้งหลายได้มาดูดซึมซับเอาความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การวิจัยก็เป็นวิธีการทำให้ได้มาซึ่งความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการที่จะได้นำไปเผยแพร่ให้ได้ใช้ต่อไป และบันทึกผลการวิจัยเก็บไว้ในห้องสมุด วิจัยเพื่อให้รู้ถึงสภาพความเป็นจริงของสังคม วิจัยเพื่อให้รู้ข้อมูลใหม่ ๆ และวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและมนุษยชาติ

ปัจจัยที่จะขาดเสียมิได้ ในการทำให้การดำเนินการศึกษาและการวิจัยสำเร็จผลสมความมุ่งหมายโดยสิ้นเปลืองทรัพยากรให้น้อยที่สุด คือหนังสือ จุฬาฯ ในสภาพการณ์ปัจจุบันซึ่งทางฝ่ายบริหารได้ใช้ความพยายามอย่างน่าชม ที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและการวิจัย ดังจะเห็นได้จากที่ขณะนี้เราได้มีศูนย์เครื่องมือวิจัยซึ่งเป็นทีเชิดหน้าชูตาเป็นอย่างยิ่ง เราสามารถใช้เครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไม่ติดขัด เป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ตอบสนองต่อคำเรียกร้องของนักวิจัยทั้งหลายซึ่งเคยมีปัญหามาก เรื่องขาดแคลนเครื่องมือวิเคราะห์ไม่ว่าต่าง ๆ ซึ่งแต่ละชิ้นมักมีราคาสูงมากจนเป็นไปไม่ได้ที่โครงการวิจัยแต่ละโครงการ หรือแม้แต่แต่ละคณะจะหาซื้อไว้ใช้เอง

ในด้านหนังสือ เอกสาร ผู้บริหารก็ได้พยายามอย่างมากได้มีการสร้างห้องหนังสือขึ้นเพื่อจะใช้เป็นศูนย์กลางของวิทยาการต่าง ๆ ในเวลาอุปแบบ เป็นที่น่ายินดีที่อาศัยผู้ใช้ห้องสมุดโดยเฉพาะเมื่อเวลาใกล้สอบแล้ว มีจำนวนมากมายถึงวันและประมาณห้าพันคนแล้ว มีทั้งคนจากนอกมหา-

ผู้ช่วยคณบดี อาจารย์ ภาควิชาเคมี คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ

วิทยาลัยมาใช้ด้วย อีกไม่นานก็คงจะล้ม แสดงให้เห็นได้ชัดว่า นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ของเรา ต้องการที่เพียงพอในการค้นคว้าศึกษาหาความรู้ ปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนก็ได้มีการพัฒนาอย่างมากซึ่งพยายามให้นิสิตค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น สถาบันวิทยบริการซึ่งได้ตั้งขึ้นใหม่นี้ควรจะมีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมวิทยากรก้าวหน้าในสาขาต่าง ๆ ต่อไป

แต่เรื่องที่น่าคิดอีกเรื่องหนึ่งก็คือ จุดประสงค์ของการย้ายที่ตั้งจากที่หอสมุดกลางบริเวณคณะอักษรศาสตร์ ไปยังตึกใหม่คือตึกสถาบันวิทยบริการนั้น เพื่อเพิ่มพื้นที่การทำงานของห้องสมุดทั้งส่วนที่เป็นชั้นหนังสือ และส่วนที่นั่งอ่าน ใช้หรือไม่ ส่วนที่นั่งอ่านนั้นได้เพิ่มขึ้นจริงแต่ส่วนของชั้นหนังสือมีโอกาสจะเพิ่มหรือไม่ และเพิ่มมากน้อยเพียงใด

ข้อเท็จจริงเท่าที่ทราบมาก็คือว่า เพียงแค่ขมย้ายหนังสือเดิมที่เมื่ออยู่ไปยังสถานที่ใหม่ก็แทบจะเต็มส่วนที่จะใช้เป็นที่ตั้งหนังสือเสียแล้ว นอกจากนี้หนังสือบางส่วนที่มีค่ามากเพราะเป็นวิทยากรที่ไม่อาจหาทดแทนได้อีกแล้ว เป็นสมบัติอันหาความีได้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหมายถึงของประเทศชาติด้วย หนังสือดังกล่าวต้องถูกนำไปเก็บยังชั้นใต้ดินตึก ซึ่งมีความชื้นสูงมากเพราะเพดานเพียงครึ่งเดียว อีกครึ่งหนึ่งเป็นกรวดถมไว้ ผู้ใช้หนังสือไม่อาจลงไปค้นหนังสือด้วยตนเอง เมื่อใดจะใช้ต้องขอให้เจ้าหน้าที่สถาบันนำเฉพาะเล่มที่ตนเองต้องการขึ้นมาเพื่อค้นคว้าซึ่งถ้าไม่ตรงตามความต้องการของตนเอง ก็จะต้องให้เจ้าหน้าที่วิ่งขึ้นและลงนำหนังสือขึ้นมา จนกว่าจะพบเล่มที่ตนเองต้องการจริง จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการใช้ห้องสมุดบ้างยัง เจ้าหน้าที่สถาบันเองก็ขาดแคลนอยู่แล้ว การต้องใช้เจ้าหน้าที่อย่างชนิดตัวต่อตัวกับผู้ใช้หนังสือเช่นนี้ เป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง ซึ่งทำให้เสียเวลาอย่างมากและสิ้นเปลืองบุคลากรอีกด้วย

ข้อที่ควรจะต้องรับแก้ไข แรงดันกว่านั้นก็ือ หนังสือที่มีค่าเหล่านั้นปัจจุบันมีราชนำหลายหนังสือแล้ว เพราะความชื้นที่ชั้นใต้ดินตึกเหมาะแก่การขึ้นรามาก ราชที่ขึ้นนอกจากจะทำลายหนังสือแล้ว ยังทำลายสุขภาพทั้งของเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งต้องอยู่กับหนังสือนั้น เ็นนิจ และทั้งสุขภาพของผู้ใช้หนังสือ การคิด เชื้อราเข้าทางเดินลมหายใจนั้น รักษาได้ยากเย็นยิ่งนัก เทบจะไม่มียาใดที่

รักษาโรคเชื้อราดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วย

ทั้งนี้หมายความว่า การใช้หนังสือเหล่านี้หรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จะต้องเอาสุขภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของตนเองเข้าเสี่ยง โดยที่โอกาสที่จะเกิดโรดังกล่าวได้ก็ค่อนข้างสูง หนังสือที่ขึ้นราแล้วนั้น ตัวอักษรต่าง ๆ จะเลือนหายไปไม่อาจอ่านได้อีก แม้ว่าจะมีการอบหนังสือฆ่าเชื้อราแล้วก็ตาม

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับห้องสมุดใดก็ตาม แต่ก็ได้เกิดขึ้นแล้วกับห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเสียด้วย

สมบัติเหล่านี้ชนรุ่นก่อนได้สะสมไว้ให้เรา เป็นสมบัติซึ่งจำเป็นต้องรักษาไว้ให้ชนรุ่นต่อไป ทรัพย์สินสมบัติเหล่านี้เป็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งนับเป็นของชาติด้วย เอกสารต่าง ๆ นี้มีค่าหาไม่ได้ในแง่ประวัติศาสตร์ และวิชาการ

ปัจจุบันได้ทราบว่าทางสถาบันได้นำหนังสือจากชั้นใต้ถุนตึกขึ้นมาไว้บริเวณห้องโถงชั้นล่าง ซึ่งก็คงลดอัตราการเพิ่มความเสียหายของหนังสือ แต่ส่วนที่เสียไปแล้วก็คงจะเสียหายอย่างถาวร

ปัญหาที่ตามมาก็คือ จะเอาหนังสือไปแออัดอัดเยียดกันได้ที่ไหน และจุดประสงค์แรกเริ่มที่จะเพิ่มจำนวนหนังสือให้ทันสมัยให้ก้าวหน้ามันจะทำให้สึกเพียงใด ในเมื่อเนื้อที่วางหนังสือมีอยู่ค่อนข้างจำกัด เช่นในขณะนี้ คงจะเป็นการดีไม่น้อยถ้าจะมีการเพิ่มเนื้อที่ห้องสมุดให้เต็มโครงการศึกษสถานวิทยบริการตามเดิม

แต่ไม่ว่าจะมีเนื้อที่เท่าเดิมหรือจะเพิ่มเต็มโครงการก็ตามหัวใจของห้องสมุดก็คือหนังสือ ด้วยงบประมาณที่มีอยู่จำกัดเช่นนี้ (๑๔ คณะและสถาบันงบประมาณทั้งหมดรวมประมาณไม่ถึง ๒ ล้านบาท ซึ่งงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือจริง ๆ คงจะน้อยกว่านี้มากในขณะที่ห้องสมุดคณะวิทยมวิทล เพียงแห่งเดียวได้ถึง ๒-๓ ล้านบาท ในเฉพาะส่วนที่ใช้ซื้อหนังสือ) และการซื้อหนังสือเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะมีหลายคณะที่อาจต้องซื้อหนังสือซ้ำกัน ไม่มีการวางแผนใช้

ทรัพยากรร่วมกันให้ได้ประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงยังเป็นไปไม่ได้ ที่จุฬาฯ จะพัฒนาห้องสมุดของมหาวิทยาลัยให้อยู่ในระดับได้มาตรฐานในอนาคตรัฐนโกลี หากสถานการณ์ยังคงเป็นเช่นปัจจุบัน ผู้เขียนไม่มีความรู้เกี่ยวกับหนังสือทางด้านสังคมศาสตร์ มานุษยศาสตร์ จึงไม่ทราบว่าผู้ใช้มีความรู้สึกที่ขาดแคลนมากน้อย แต่ในทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพแล้วจะบอกได้ทันทีว่าห้องสมุดทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพของจุฬาฯ อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานมากมายนัก ใครจะเชื่อได้ว่าจุฬาฯ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ทั้งจุฬาฯ ไม่มีแม้แต่ Biological Abstract ซึ่งเป็นเอกสารค้นคว้าเบื้องต้นที่สุดของวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะเภสัชศาสตร์รับเอกสารนี้เป็นรายปีมาก่อน แต่เลิกรับไปหลายปีแล้วเพราะไม่มีงบประมาณพอ และจากนั้นมา จุฬาฯ ก็ไม่มีการรับเอกสารดังกล่าวอีกเลย ไม่ว่าที่ห้องสมุดย่อยหรือห้องสมุดใหญ่ก็ตาม ทั้งนี้ไม่ต้องพูดถึงวารสารสามัญธรรมดาของวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ซึ่งมีอยู่น้อยมากและถึงมีก็อยู่กระจัดกระจาย การค้นคว้าเพื่อการศึกษาและวิจัยก็เป็นไปได้ลำบากมากในจุฬาฯ ทำให้ความพยายามอย่างมากของฝ่ายบริหารที่จะส่งเสริมให้ก้าวหน้าในด้านค้นคว้าและวิจัย มีอุปสรรคอันใหญ่หลวงอยู่ก็คือ เอกสารให้ค้นคว้ามียู้อยู่เป็นจำนวนจำกัดมาก จะเห็นได้ว่าเมื่อใดที่มีการสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยแล้ว ปัญหาที่ผู้ร่วมสัมมนายกขึ้นปรึกษากันอยู่เสมอ ก็คือปัญหาการขาดแคลนเอกสารให้ค้นคว่าก่อนทำการวิจัย จุฬาฯ ได้ส่งเสริมทั้งทางด้านเครื่องมือสำหรับทำการวิจัยและทุนอุดหนุนการวิจัยแล้ว แต่ทางด้านเอกสารค้นคว้าที่สำคัญอย่างมากต่อทั้งการศึกษาและการวิจัย เพื่อให้ประหยัดทั้งแรงงานและทรัพยากรของชาตินั้น มาตรฐานเอกสารทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพเรายังอยู่ในระดับอนุบาล หรืออย่างเก่งที่สุดก็คงจะเป็นระดับประถมสองเท่านั้น

หากจะมีการตั้งคำถามว่า ถ้ามีหนังสือแล้วเขาเลยและมีติดจะไปใช้บริการหนังสือสักเพียงใด ก็ควรจะมีคำถามก่อนหน้านั้นว่า เราเคยมีหนังสือเอกสารเพียงพอให้ค้นคว้าหรือไม่ การมีตึกอันทรูหราเป็นจำด้วยแอร์ กับการมีเอกสารให้ค้นคว้าเพียงพอแก่การศึกษาและวิจัยนั้น

เป็นคนละเรื่องกัน การไม่เคยมีเอกสารอนุมัติทางบัญชีฯ ให้ปัญญาชนของมหาวิทยาลัยได้ค้นคว้านั้นเป็นการเพาะนิสัยไม่ดีให้แก่ทั้งนิสิตและอาจารย์หรือไม่ ทำให้เข้าใจผิดคิดว่าสิ่งที่ตนเองมีถือครอบครองอยู่เพียงสิ่งละอันพันละน้อย หรือเท่าที่ฟังจากการสอนของอาจารย์นั้นเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องบำเพ็ญตนเป็นคนใฝ่รู้ให้เกิดความก้าวหน้าต่อตนเองคือชาติบ้านเมือง ไม่จำเป็นต้องรู้จักค้นหนังสือ ไม่เคยเข้าห้องสมุดก็สามารถจบมหาวิทยาลัยได้ โดยมีเกียรติยศอันดับสองหรือแม้แต่อันดับหนึ่งหรือเหรียญทองพุ่งไปเป็นต้น **ซึ่งผิดกับนโยบาย**ของมหาวิทยาลัย ที่ต้องการฝึกให้คนออกไปเป็นคนที่มีสมบูรณ์ใฝ่รู้ ใช้วิชาความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศให้มากที่สุด ปัญหาต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้นทั้งหลายจะออกไปเผชิญนั้นมีเกินกว่าที่ปรากฏอยู่ใน เล็คเชอร์โน้ตที่อาจารย์ประสิทธิ์ประสาทให้ในระยะเวลาแค่ ๔-๕ ปี มากมายนัก

หากมีสินค้าที่คนต้องการและจำเป็นต้องใช้แล้วเป็นไปได้อย่างที่คนจะไม่มาซื้อ แต่ถ้ามีเพียงสินค้ากระจุบระจอกไม่จำเป็นในบริษัทใหญ่โต แล้วว่าคนที่ไม่มาซื้อนั้นเขาลักคองจะเป็นการไม่ถูกต้อง

สรุปทั้งหมดที่พูดสำคัญแรงเขียนมาก็คือว่า ระบบห้องสมุดของจุฬาฯ ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาระดับต้น ๆ ยังต้องการทั้งทรัพยากรและกำลังสติปัญญาอีกมากนักที่จะจัดสรรทั้งงบประมาณและระบบการบริหาร หรือรูปแบบห้องสมุดที่เหมาะสม เพื่อจะดึงตนเองขึ้นมาให้อยู่ในระดับพัฒนาแล้วเหมือนความก้าวหน้าทางด้านอื่น จัดให้มีเอกสารเพียงพอแก่การศึกษาค้นคว้าและวิจัยให้เทียบหน้าเทียมตากับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เขาบ้าง

ในเมื่อหนังสือเป็นหัวใจของการศึกษาวิทยาการก้าวหน้าทั้งปวง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทยจะไม่ยอมลงทุนในเรื่องหนังสือ เขียวหรืออย่างน้อยก็ควรจะกันเงินไว้สักส่วนหนึ่ง เก็บแค่ออกผลไว้ซื้อหนังสือในแต่ละปีสักล้านสองล้านก็ยอม เป็นการสมควรแล้วจะชื่นใจว่ามีคนเข้าไปใช้ห้องสมุดและหนังสือมากมายเพียงไร.

The true University of these days is a Collection of Books

Carlyle, Heroes and Hero-Worship